

Original Article / Araştırma Makalesi

SAĞLIK HİZMETLERİ ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN
YAŞLILARA YÖNELİK TUTUMLARININ BELİRLENMESİ

Determination of the Attitudes of Students Studying in the Field of Health Services
Towards the Elderly

Gülyeter ERDOĞAN YÜCE¹

¹Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Nevşehir

Geliş Tarihi / Received: 06.04.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 26.04.2020

Yayın Tarihi / Published: 21.06.2020

ÖZ

Bu araştırma sağlık hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda 2019-2020 Güz yarıyılında Yaşlı Bakım, Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama ve Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programlarında öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 180 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Katılımcı Bilgi Formu ve UCLA Geriatrik Tutum ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada katılımcıların %75.6'sının kadın, yaş ortalamasının 19.90 ± 2.90 , %60'ının 1. sınıfta olduğu, %77.2'sinin çekirdek aileye sahip olduğu, %50.0'ının yaşamının bir bölümünde yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşadığı, katılımcıların yalnızca %40.0'ının daha önce bir huzurevini ziyaret ettiği tespit edilmiştir. UCLA Geriatrik Tutum ölçeğinden alınan toplam puan ortalaması 48.55 ± 5.18 'dir. Ölçek alt boyutları puan ortalamaları; sosyal değer 6.13 ± 1.49 , tıbbi bakım 12.22 ± 2.43 , şefkat 15.71 ± 2.90 ve kaynak dağılımı 14.47 ± 2.30 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri açısından UCLA Geriatrik Tutum ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Öğrenim görülen program açısından değerlendirildiğinde, sosyal değer alt boyutunda Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama programındaki katılımcıların Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programındaki katılımcılara göre, şefkat alt boyutunda ise Yaşlı Bakım programındaki katılımcıların Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama programındaki katılımcılara göre daha yüksek puanlara sahip olduğu saptanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, sağlık hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının orta düzeyde olumlu olduğu ve sosyodemografik özelliklerin öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarında bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Geriatrik tutum, Öğrenci, Sağlık hizmetleri, Yaşlılık

ABSTRACT

This research has been carried out descriptively, in order to determine the attitudes of students studying in the field of health services towards the elderly and the factors effecting these attitudes. The sample of the study is consisted of 180 students studying at the departments of Elderly Care, Medical Promotion and Marketing, and Medical Documentation and Secretariat in Health Services Vocational School of a university in the fall semester of 2019-2020 academic year and volunteered to participate in the study. The data of the study have been collected by using the Participant Information Form and the UCLA Geriatrics Attitudes Scale / UCLA-GA. In the research it has been determined that, of the participants; 75.6% were female, mean age was 19.90 ± 2.90 , 60% were at 1st grade, 77.2% were living in a nuclear family, 50.0% had lived in the same house with an elderly relatively in some part of their lives, only 40.0% of them had visited a nursing home before. The total average score of the UCLA-GA scale is 48.55 ± 5.18 . The subscale means have been determined as; 6.13 ± 1.49 for social values, 12.22 ± 2.43 for medical care, 15.71 ± 2.90 for compassion and 14.47 ± 2.30 for resource distribution. No significant difference has been determined in mean scores of the participants in terms of socio-demographic features and UCLA Geriatrics Attitudes Scale. When the studied departments are evaluated, the participants from Medical Promotion and Marketing department got higher scores than the participants of Medical Documentation and Secretariat department at social values subscale, the participants of Elderly Care department got higher scores than the participants of Medical Promotion Marketing department at compassion subscale. According to the findings of the research it has been determined that, the students of Health Services departments had medium level positive attitudes towards elderly individuals, and their sociodemographic features did not cause any difference in their attitudes towards elderly individuals.

Keywords: Elderly, Geriatric attitude, Health services, Student

Gülyeter ERDOĞAN YÜCE gulyeterdogan@gmail.com

Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Nevşehir

GİRİŞ

Dünya’da ve Türkiye’de yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranının artması ve yaşlı bireylerin büyük bir kısmının çoklu kronik hastalıklara sahip olması gibi faktörler sağlık hizmetlerinden faydalanan kesimin içerisinde yaşlı bireylerin önemli bir yer tutmasına neden olmaktadır (Beğler ve Yavuzer, 2012; Mandıracıoğlu, 2010; Pekçetin, 2018). Kronik sağlık sorunları ve karmaşık tıbbi tedaviler yaşlı bireylerin sıklıkla yüksek düzeyde bakımını gerektirmektedir. Sağlık ve sosyal bakım alanında yaşlıların hizmet gereksiniminin artması beraberinde bu alanlarda bakım verecek kişilere olan ihtiyacı da artırmaktadır. Bu sebeple tüm sağlık çalışanları aynı zamanda geriatri biliminin birer uygulayıcısı olmalıdır. Sağlık hizmetlerinin bugün gerçekleşen bu demografik dönüşüme hazır olup olmadığı tartışmalıdır. Geriatrik hastalar, kırılabilirlikleri ve karmaşık ihtiyaçları nedeniyle, sağlık ve sosyal hizmetlerde olumsuz tutumlar yaşama riski altındadır (Zehirlioğlu, Bayat ve Günay, 2015). Sağlık personelinin yaşlı bireylere yönelik tutumları sağlık hizmeti ve sosyal hizmet sunumunun kalitesi üzerinde önemli etkiye sahiptir (Goeldlin vd., 2014; Pekince, Aslan, Erci ve Aktürk, 2018; Schroyen, Missotten, Jerusalem, Gilles ve Adam, 2016; Tufan vd., 2015; Zehirlioğlu vd., 2015). Sağlık ve sosyal hizmet alanlarında öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumları ile yaşlılarla ilgili alanlarda çalışma tercihlerinin yakından ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Sağlık hizmetleri alanında çalışan bireylerin yaşlanan nüfusa yönelik olumsuz tutumlarının varlığı geriatri alanında çalışan uzmanların eksikliğinin başlıca nedenlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Bergman, 2018). Bu sebeple, sağlık hizmeti sağlayıcılarının yaşlılara yönelik bilgi ve tutumları daha önemli hale gelmektedir

Yaşlılarla ilgili var olan bilinçsiz ön yargılar, değerler, algılamalar, inançlar yaşlılara yönelik olumsuz tutumların temel nedenleridir. Bunların sağlık bakım sağlayıcıları tarafından verilen birçok kararı etkilediği düşünülmektedir (Özdemir ve Bilgili, 2014). Yaşlılara olumsuz tutumları olan sağlık çalışanlarının yaşlı bireylere daha düşük kalitede bakım sağladıkları bildirilmektedir (Deasey, Kable ve Jeong, 2014; Goeldlin vd., 2014; Tufan vd., 2015). Yaşlılara ilişkin yeterli donanımı olmayan ve olumsuz tutumlara sahip sağlık personeli ile geriatrik hastalara hizmet vermek sağlık sorunlarının tedavi ve bakımını daha da zorlaştırmakta ve yeni sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Mandıracıoğlu ve Lülecı, 2015; Zehirlioğlu vd., 2015). Bu sebeple sağlık bakım sağlayıcılarının sağlık hizmetlerinde önemli yer tutan yaşlı bireyler için eğitim süreçlerinden itibaren hazırlanmaları çok önemlidir. Çeşitli ülkelerde tıp, hemşirelik, fizyoterapi, eczacılık gibi farklı sağlık meslek kollarında eğitim alan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının incelendiği çok sayıda

çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazılarında öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenirken bazı çalışmalarda ise olumsuz tutumlar ve düşük düzeyde olumlu tutumlar gösterdikleri bildirilmiştir (Bakırhan, Özkeskin, Reyhanoğlu ve Gülpınar, 2017; Can, Işık, Erenoğlu, Tabağ ve Halıdı, 2019; Cankurtaran, Halil ve Ülger, 2006; Chua, Tan, Merchant ve Soiza, 2008; Köse vd., 2015; Mandıracıoğlu ve Lüleci, 2015; Sözcürmaz ve Mandıracıoğlu, 2017; Şahin ve Erdem, 2017; Usta, Demir, Yönder ve Yıldız, 2012; Yazıcı, Kalaycı, Kaya ve Tekin, 2015).

Yaşlıları anlamakta, empati kurmakta güçlük çeken ve yaşlılığa özgü sağlık sorunları hakkında yeterli bilgiye sahip olamayan sağlık hizmetleri öğrencileri yaşlılara karşı olumsuz tutum geliştirebilmektedir (Zehirlioğlu vd., 2015). Bu sebeple, sağlık hizmetleri öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi, olumsuz tutumların erken dönemde belirlenerek müdahale edilmesinde kritik öneme sahiptir. Literatürde, tıp ve hemşirelik gibi alanlarda öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarını değerlendiren çalışmalar olmasına karşın, sağlık hizmetleri meslek yüksekokullarında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerinin yaşlılara, tutumlarını belirlemeye yönelik çalışmaların sayısı sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı, sağlık hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Şekli

Bu araştırma sağlık hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlayan tanımlayıcı bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda 2019-2020 Güz yarıyılında Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama, Yaşlı Bakım ve Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programlarında kayıtlı olan 340 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiği için örneklem seçimine gidilmemiştir. Ancak bu programların birinde kayıtlı olmasına rağmen derslere devam etmeme, araştırma verilerinin toplandığı tarihlerde okulda olmama ve araştırmaya katılmayı kabul etmeme gibi nedenler ile toplam 180 öğrenci ile araştırma tamamlanmıştır. Araştırmaya katılma oranı %53 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Katılımcı Bilgi Formu ve UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği (UCLA Geriatrics Attitudes Scale/ UCLA-GA) kullanılmıştır.

Katılımcı Bilgi Formu: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin (yaş, cinsiyet, eğitim görülen bölüm, aile tipi, daha önce yaşlı ile yaşama durumu vb.) içeren araştırmacı tarafından hazırlanmış 10 sorudan oluşmaktadır.

UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği (UCLA Geriatrics Attitudes Scale/UCLA-GA): Ölçek, Reuben ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Reuben vd., 1998). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Şahin ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Şahin, Mandiracioglu, Tekin, Şenuzun ve Akçicek, 2012). Sosyal değerler, tıbbi bakım, şefkat, kaynak dağılımı olmak üzere dört alt boyut ve toplam puan üzerinden değerlendirilen ölçek, pozitif ve negatif tutum cümleleri içeren 14 maddeden oluşmakta ve beşli likert tiptedir ('Kesinlikle katılmıyorum', 'Katılmıyorum', 'Kararsızım', 'Katılıyorum' ve 'Kesinlikle katılıyorum'). Dört alt ölçekten alınabilecek puanlar sosyal değerler için minimum 2 iken maksimum 10, tıbbi bakım, şefkat ve kaynak dağılımı için ise minimum 4 iken maksimum 20'dir. Toplam tutum puanı, bu dört ölçeğin bileşiminden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 14 ve en yüksek toplam puan 70'dir. Puandaki artış tutumun olumlu olduğunu göstermektedir (Şahin vd., 2012).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 25.11.2019-30.11.2019 tarihleri arasında, öğrencilerin ders saatleri dışında, sınıf ortamında toplanmıştır. Veri toplama araçları araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu Shapiro-Wilk normallik testi varyansların homojenliği Levene testi ile değerlendirilmiştir. Verilerin dağılımı sayı, yüzde ortalama ve standart sapma ile gösterilmiştir. İki gruba karşılaştırılmasında one way ANOVA testi, iki grubun karşılaştırılmasında ise bağımsız örneklerde t testi kullanılmış ve $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Etik Kurulundan etik kurul onayı (Tarih: 08.07.2019 ve Karar sayısı: 2019.11.92) ve çalışmanın yapıldığı kurumdan resmi izinler alınmıştır. Ayrıca tüm katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilerek onamları alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Sosyo-demografik Özellikler		n	(%)
Cinsiyet	Kadın	136	75.6
	Erkek	44	24.4
Öğrenim gördüğü program	Yaşlı Bakım Programı	47	26.1
	Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	93	51.7
	Tıbbi Tanıtım Pazarlama	40	22.2
Sınıf	1. sınıf	108	60.0
	2. sınıf	72	40.0
Uzun süre yaşadığı yer	İl	92	51.1
	İlçe	57	31.7
	Köy	31	17.2
Aile tipi	Çekirdek Aile	139	77.2
	Geniş Aile	41	22.8
Şimdiye kadar yaşlı akraba ile yaşama durumu	Evet	90	50.0
	Hayır	90	50.0
Yaşlı akraba ile aynı evde yaşama süresi (n=90)	1-5 yıl	34	37.8
	6-10 yıl	16	17.8
	11-15 yıl	9	10.0
	16 yıl ve üzeri	31	34.4
Hangi yaşlı ile birlikte yaşadığı	Büyükanne- Büyükbaba	39	43.3
	Sadece Büyükanne	37	41.1
	Sadece Büyükbaba	9	10.0
	Diğer	5	5.6
Huzurevini ziyaret etme durumu	Evet	72	40.0
	Hayır	108	60.0
Yaş (ort ± ss)		19.90 ± 2.90	

ort ±ss; ortalama± standart sapma

Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik özellikleri yer almaktadır. Katılımcıların %75.6’sının kadın ve yaş ortalaması 19.90±2.90 olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %51.7’sinin tıbbi dokümantasyon, %26.1’inin yaşlı bakım ve %22.2’sinin tıbbi tanıtım pazarlama programında öğrenim gördüğü ve katılımcıların %60’ının 1. sınıfta olduğu, %51.1’inin uzun süredir il merkezinde yaşadığı, %77.2’sinin çekirdek aile ile yaşadığı bulunmuştur. Katılımcıların %50.0’ının yaşamının bir bölümünde yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşadığı, bunların %37.8’inin 1-5 yıl, %34.4’ünün ise 16 yıl ve daha uzun süre ile yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşadığını belirlenmiştir. Birlikte yaşanan akrabanın %43.3 oranı ile büyükanne ve büyükbaba olduğu, yalnızca büyükanne ile yaşayanların oranının %41.1 olduğu

ve katılımcıların yalnızca %40.0'nın daha önce en az bir huzurevini ziyaret ettiği bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 2. UCLA-GA ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının ortalamaları

UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği	Min- Max	(ort ± ss)
Sosyal Değer	2.0-10.0	6.13±1.49
Tıbbi Bakım	6.0-17.0	12.22±2.43
Şefkat	5.0-20.0	15.71±2.90
Kaynak Dağılımı	9.0-20.0	14.47±2.30
Toplam Puan	36.0-60.0	48.55±5.18

ort ±ss; ortalama± standart sapma

Tablo 2'de UCLA-GA ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının ortalamaları yer almaktadır. Ölçekten alınan toplam puan ortalaması 48.55±5.18; ölçek alt boyutlarının puan ortalaması sosyal değer için 6.13±1.49, tıbbi bakım için 12.22±2.43, şefkat için 15.71±2.90 ve kaynak dağılımı için 14.47±2.30 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3. UCLA-GA ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Sosyo-demografik Özellikler	Sosyal Değer (ort ± ss)	Tıbbi Bakım (ort ± ss)	Şefkat (ort ± ss)	Kaynak Dağılımı (ort ± ss)	Toplam Puan (ort ± ss)
Cinsiyet					
Kadın	6.12±1.39	12.33±2.33	15.69±2.84	14.65±2.17	48.80±4.73
Erkek	6.15±1.80	11.88±2.73	15.75±3.12	13.93±2.60	47.77±6.37
p*	0.909	0.328	0.837	0.070	0.325
Sınıf					
1. sınıf	6.24±1.52	12.26±2.47	15.93±3.03	14.35±2.30	48.79±5.58
2. sınıf	5.97±1.44	12.16±2.40	15.38±2.69	16.66±2.28	48.19±4.52
p*	0.239	0.785	0.217	0.370	0.447
Öğrenim gördüğü program					
Yaşlı Bakım ^a	6.02±1.15	12.17±2.36	16.42±2.04	14.97±2.38	49.59±4.32
Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik ^b	5.93±1.51	12.29±2.57	15.76±2.85	14.31±2.29	48.30±5.32
Tıbbi Tanıtım Pazarlama ^c	6.72±1.67	12.15±2.25	14.77±3.61	14.27±2.17	47.92±5.69
p**	0.016 (b-c)	0.939	0.029 (a-c)	0.221	0.259
Aile tipi					
Çekirdek aile	6.15±1.51	12.35±2.47	15.53±2.83	14.63±2.21	48.68±2.29
Geniş aile	6.04±1.43	11.80±2.30	16.31±2.10	13.95±2.52	48.12±4.80
p*	0.682	0.208	0.132	0.095	0.544
Şimdiye kadar yaşlı ile yaşama durumu					
Evet	6.32±1.06	12.36±2.37	15.87±3.31	14.53±2.36	49.10±5.12
Hayır	5.94±1.36	12.08±2.51	15.55±2.44	14.42±2.24	48.01±5.20
p*	0.090	0.447	0.458	0.747	0.159
Huzurevini ziyaret etme durumu					
Evet	6.15±1.55	12.19±2.53	15.84±2.58	14.59±2.35	48.79±5.01
Hayır	6.12±1.46	12.25±2.38	15.62±3.11	14.39±2.27	48.39±5.30
p*	0.887	0.882	0.624	0.571	0.619

*Bağımsız örneklerde t testi, **One way Anova testi, ort ±ss; ortalama± standart sapma

^{a,b,c} One way Anova testi sonucuna göre (posthoc-test:Bonferonni) harfli üst simgelerle belirtilenler gruplar arası anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3'te UCLA-GA ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı yer almaktadır. Öğrenim görülen program açısından bakıldığında sosyal değer alt boyutunda Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama programındaki öğrencilerin Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programındaki öğrencilere göre, şefkat alt boyutunda ise Yaşlı Bakım programındaki öğrencilerin, Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama programındaki öğrencilere kıyasla daha yüksek puanlara sahip olduğu ve farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Öğrencilerin diğer sosyo-demografik özellikleri bakımından puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yaşlı insanlara karşı tutumlar çoğunlukla deneyimler ve kültürel değerler ile yansıtılmaktadır. Bununla birlikte, demografik değişim sağlık hizmetlerinde geriatrik gruba duyarlı bakım sağlayacak sağlık çalışanlarını zorunlu kılmaktadır. Yaşlı nüfusun sağlık hizmeti gereksinimleri yaşa bağlı fizyolojik değişiklikler, kronik hastalıklar, fiziksel veya zihinsel engellilik insidansının artması gibi nedenler ile genel popülasyondan farklıdır. Sağlık hizmeti sağlayıcılarının eğitim süreçlerinde yaşlıların davranışlarının psikososyal sebeplerini anlaması ve empati kurması için teşvik edilmesi önemlidir. Sağlık hizmetlerinde öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının değiştirilmesi ve geliştirilmesinin yaşlılarla çalışmaya istekli hale getirilmesinin bir yolu olduğu düşünülmektedir (Haron, Levy, Rotstein ve Riba, 2013). Bu sebeple bu alanda eğitim alan bireylerin yaşlılara yönelik bilgi ve tutumlarının bilinmesi önemli hale gelmektedir. Sağlık hizmetleri alanında öğrenim gören öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının incelendiği bu çalışmada katılımcıların geriatrik tutum puanlarının genel olarak orta düzeyde olumlu olduğu belirlenmiştir. Can ve arkadaşlarının Yaşlı Bakım programında öğrenim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu bulunmuştur (Can vd., 2019). Sağlık hizmetleri öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının incelendiği çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Soyuer, Ünal, Güleser ve Elmalı, 2010; Yazıcı vd., 2015). Şahin ve Erdem'in hemşirelik öğrencilerinde, Sözcüoğlu ve Mandıracıoğlu'nun sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerde, Bakırhan ve arkadaşlarının fizyoterapi öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarda da yaşlılara yönelik tutumların genel olarak orta düzeyde olumlu olduğu belirlenmiştir (Bakırhan vd., 2017; Sözcüoğlu ve Mandıracıoğlu, 2017; Şahin ve Erdem, 2017). Bu çalışmada elde edilen sonuçların sağlık hizmetlerinin farklı alanlarında öğrenim gören öğrenciler ile yapılan diğer çalışma sonuçları ile benzer olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin geriatri alanında çalışma isteğine bakılmaksızın demografik değişikliklerin getirdiği zorunluluk nedeniyle yaşlılarla çalışmaya yönelik olumlu tutumları olan bireylerin yetiştirilmesi zorunludur. Sağlık hizmeti sağlayıcılarının yaşlılara yönelik tutumlarının, bireylerin eğitim düzeyi, yaşadığı sosyal çevre, aile yapısı, bulunduğu toplumun değer sistemi, daha önce yaşlı ile olan iletişim deneyimi gibi pek çok faktörden etkilendiği vurgulanmaktadır (Can vd, 2019; Kılıç, 2017; Sözcüoğlu ve Mandıracıoğlu, 2017; Yazıcı vd., 2015). Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyetlerinin yaşlılara karşı tutumlarında herhangi bir etkisi bulunmamıştır. Bu konuda bildirilen farklı sonuçlar vardır. Bazı çalışmalar kadınların yaşlılara yönelik tutumlarının ve davranışlarının, erkeklere göre daha pozitif olduğunu (Bakırhan vd., 2017; Mandıracıoğlu ve Lüleci, 2015; Usta vd., 2012), bazı çalışmalar ise cinsiyetin tutum üzerine herhangi bir etkisi olmadığını bildirmektedir (Can vd., 2019; Cankurtaran vd., 2006; Soyuer vd., 2010). Çalışmada yaşlı bireyle birlikte yaşama ve geniş aile tipine sahip olma gibi değişkenlerin öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumunu etkilemediği saptanmış olmasına rağmen bazı çalışmalarda, yaşlı akrabalarıyla yaşayan bireylerin yaşlılara tutumlarının daha olumlu olduğu bildirilmiştir (Bakırhan vd., 2017; Usta vd., 2012). Öğrenim görülen program açısından bakıldığında yaşlı bakım programında öğrenim gören öğrencilerin şefkat alt boyutunda diğer programlarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek puana sahip olduğu bulunmuştur. Bu fark bu programda mesleki eğitiminin doğrudan yaşlılık ve ilişkili konuları içermesi, öğrenim gören öğrencilerin yaşlılarla daha fazla iletişim içinde olması ve yaşlı popülasyona bakım hizmetleri sunuyor olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu çalışmada öğrenim görülen sınıf düzeyinin geriatrik tutum üzerinde herhangi bir etkisi belirlenmemiş olmasına rağmen yapılan bazı çalışmalarda eğitim sürecinde üst sınıflara doğru çıktıkça öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu tutumlar geliştirdiği vurgulanmaktadır (Kılıç, 2017; Soyuer vd., 2010; Sözcüoğlu ve Mandıracıoğlu, 2017; Usta vd., 2012). Bu durum eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin yaşlılarla daha sık etkileşim içinde olması ve bu yaşam dönemi ile ilgili bilgi ve becerinin artması ile yaşlı bireylerin sorunları ile başa çıkmak konusunda kendilerini daha güvende hissetmeleri ile ilişkili olabilir.

Çalışmada katılımcıların yarısının daha önce bir yaşlı ile aynı evde yaşamaması ve yarısından fazlasının ise hayatında hiç huzurevi ziyaret etmemesi dikkat çekici bir diğer noktadır. Öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlar her ne kadar olumlu bulunsa da sağlık alanında çalışacak olmalarından dolayı yaşlılık ile ilgili olumlu tutumlarını pekiştirecek uygun ortamlarda yaşlı insanlarla etkileşim kurma fırsatları sunulmalıdır. Öğrencilerin ders içeriklerinde yaşlılık ve yaşlanma süreçleri ile ilgili teorik derslere yer vermenin yanı sıra, huzurevlerine ve yaşlı bakım merkezlerine ziyaretlerin düzenlenmesi ve öğrencilerin bu

konuda teşvik edilmeleri yaşlılarla ilişkilerini güçlendirmelerini sağlayacak yaklaşımlardır. Pek çok çalışmada yaşlılarla temasın artmasının ve yaşlıların bakımı ile ilgili bilgi ve becerilerini artıran eğitim programlarının teşvik edilmesinin yaşlılara yönelik tutumu olumlu yönde etkilediğine vurgu yapılmaktadır (Hovey, Dyck, Reese ve Kim 2016; Mendoza De La Garza, Tieu, Schroeder, Lowe ve Tung 2018; Miller vd., 2017).

Bu çalışmanın sonucunda sağlık hizmetleri öğrencilerinin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının genel olarak orta düzeyde olumlu olduğu ve sosyo-demografik özelliklerin öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarında herhangi bir fark oluşturmadığı bulunmuştur. Çalışma sonucunda yaşlı bireylere yönelik olarak belirlenen mevcut olumlu tutumun sürdürülmesi ve geliştirilmesi, sağlık hizmetleri öğrencilerinin mesleki kariyerlerinde yaşlı bireyler ile çalışmaya istekli hale getirilmesi ve hazırlanması için bölüm farkı gözetmeksizin sağlık hizmetlerinde çalışacak tüm bölümlerin eğitim müfredatında yaşlılık ile bağlantılı konulara daha çok yer verilmesi ve eğitimin yaşlılar ile olumlu deneyimlere izin verecek şekilde yeniden yapılandırılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Bakırhan, S., Özkeskin, M., Reyhanoğlu, D. A., Gülpınar, D. (2017). *Analysis of the attitudes and approaches of the physiotherapy and rehabilitation students towards the elderly. Turkish Journal of Geriatrics/Türk Geriatri Dergisi*, 20(2), 125-134.
- Beğner, T., Yavuzer, H. (2012). *Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. Klinik Gelişim*, 25(3), 1-3.
- Bergman, E. J. (2018). *Aligning career aspirations with demographic reality: the role of gerontology and geriatric educators in shaping student attitudes and behavior. Gerontology ve Geriatrics Education*, 39(3), 265-267.
- Can, R., Işık, M. T., Erenoğlu, R., Tambağ, H., Halıdı, G. (2019). *Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. Türkiye Biyoetik Dergisi*, 6(1), 13-25.
- Cankurtaran, M., Halil, M., Ulger, Z. (2006). *Influence of medical education on students' attitudes towards the elderly. Journal of The National Medical Association*, 98(9), 1518-1522.
- Chua, M. P., Tan, C. H., Merchant, R., Soiza, R. L. (2008). *Attitudes of first-year medical students in Singapore towards older people and willingness to consider a career in geriatric medicine. Ann Acad Med Singapore*, 37(11), 947-951.
- Deasey, D., Kable, A., Jeong, S. (2014). *Influence of nurses' knowledge of ageing and attitudes towards older people on therapeutic interactions in emergency care: a literature review. Australas J Ageing*, 33(4), 229-36.
- Goeldlin, A. O., Siegenthaler, A., Moser, A., Stoeckli, Y. D., Stuck, A. E., Schoenenberger, A. W. (2014). *Effects of geriatric clinical skills training on the attitudes of medical students. BMC Medical Education*, 14(1), 233.
- Haron, Y., Levy, S., Albagli, M., Rotstein, R., Riba, S. (2013). *Why do nursing students not want to work in geriatric care? A national questionnaire survey. International Journal of Nursing Studies*, 50(11), 1558-1565.

- Hovey, S., Dyck, M. J., Reese, C., Kim, M. (2017). *Nursing students' attitudes toward persons who are aged: an integrative review. Nurse Education Today, 49, 145-152.*
- Kılıç, N. P. (2017). *Sağlık hizmetlerinde bireysel yaşlı ayrımcılığı. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 25(3), 53-77.*
- Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Hatipoğlu, S., Açkel, C. (2015). *Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Gülhane Medical Journal, 57(2), 145-52.*
- Mandracioğlu, A. (2010). *Dünyada ve Türkiye'de yaşlıların demografik özellikleri. Ege Tıp Dergisi, 49(3), 39-45.*
- Mandracioğlu, A., Lüleci, N. (2015). *Attitudes towards the elderly among turkish pharmacy students. Turkish Journal Of Geriatrics / Türk Geriatri Dergisi, 18(4), 305-309.*
- Mendoza De La Garza, M., Tieu, C., Schroeder, D., Lowe, K., Tung, E. (2018). *Evaluation of the impact of a senior mentor program on medical students' geriatric knowledge and attitudes toward older adults. Gerontology ve Geriatrics Education, 39(3), 316-325.*
- Miller, R. K., Michener, J., Yang, P., Goldstein, K., Groce-Martin, J., True, G., Johnson, J. (2017). *Effect of a community-based service learning experience in geriatrics on internal medicine residents and community participants. Journal of The American Geriatrics Society, 65(9), 130-134.*
- Özdemir, Ö., Bilgili, N. (2014). *Sağlık hizmetlerinde yaşlı ayrımcılığı. Gülhane Tıp Dergisi, 56(2), 128-131.*
- Pekçetin, S. (2018). *Üçüncü sınıf fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarına eğitimin etkisi. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5(3), 59-63.*
- Pekince, H., Aslan, H., Erci, B., Aktürk, Ü. (2018). *The attitudes of healthcare professionals in a state hospital towards ageism. Journal of Public Health, 26(1), 109-117.*
- Reuben, D. B., Lee, M., Davis, J. W., Eslami, M. S., Osterweil, D. G., Melchiorre, S., Weintraub, N. T. (1998). *Development and validation of a geriatrics attitudes scale for primary care residents. J. Am. Geriatr. Soc, 46, 1425-1430.*
- Schroyen, S., Missotten, P., Jerusalem, G., Gilles, C., Adam, S. (2016). *Ageism and caring attitudes among nurses in oncology. International psychogeriatrics, 28(5), 749-57.*
- Soyuer, F., Ünalın, D., Güleser, N., Elmalı, F. (2010). *Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(2), 20-25.*
- Sözcürmaz, S., Mandracioğlu, A. (2017). *Health sciences students' ageing anxiety and attitudes towards older people. Turkish Journal of Geriatrics / Türk Geriatri Dergisi, 20(1), 54-60.*
- Şahin, H., Erdem, Y. (2017). *Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1, 219-232.*
- Şahin, S., Mandracioğlu, A., Tekin, N., Şenuzun, F., Akçicek, F. (2012). *Attitudes toward the elderly among the health care providers: reliability and validity of turkish version of the UCLA geriatrics attitudes (UCLA-GA) scale. Arch Gerontol Geriatr, 55, 205-209.*
- Torrible, S. J., Diachun, L. L., Rolfson, D. B., Dumbrell, A. C., Hogan, D. B. (2006). *Improving recruitment into geriatric medicine in Canada: findings and recommendations from the geriatric recruitment issues study. Journal of The American Geriatrics Society, 54(9), 1453-1462.*

Tufan, F., Yuruyen, M., Kızılarlanoglu, M. C., Akpınar, T., Emiksiye, S., Yesil, Y., Yavuzer, H. (2015). Geriatrics education is associated with positive attitudes toward older people in internal medicine residents: a multicenter study. Archives Of Gerontology And Geriatrics, 60(2), 307-310.

Usta, Y. Y., Demir, Y., Yönder, M., Yildiz, A. (2012). Nursing students' attitudes toward ageism in Turkey. Arch Gerontol Geriatr, 54(1), 90-93.

Yazıcı, S. Ö., Kalaycı, I., Kaya, E., Tekin, A. (2015). Yaşlı bakım programı öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 2, 77-87.

Zehirlioğlu, L. G., Bayat, E., Günay, B. (2015). Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik e-Dergisi, 3(1), 10-18.